

Fuster a Mallorca

Gabriel Ensenyat Pujol

Universitat de les Illes Balears

La publicació de *Nosaltres els valencians* (1962) va significar un revulsiu important en el fins aleshores somort panorama cultural mallorquí. La reflexió endegada per Fuster no tenia un abast exclusivament valencià, sinó que emmarcava la realitat valenciana en l'àmbit dels Països Catalans. De fet, responia a una crida que havia fet Jaume Vicens Vives en el seu llibre *Notícia de Catalunya*, en què reclamava reflexions semblants als altres territoris de parla catalana, a fi de contrastar realitats, mancances i anhels, i que l'historiador gironí va reiterar fins gairebé al moment de la seva mort. L'escriptor de Sueca, que havia publicat diverses obres a l'editorial Moll i mantenia relació amb la intel·lectualitat mallorquina, significativament amb la més catalanista, s'havia convertit en el referent a seguir a l'hora d'endegar la preceptiva indagació sobre la identitat illenca, però l'alt nivell del seu assaig suposava tot un fre per als candidats a l'hora de decidir-se a fer-ho. Finalment, un jove Josep Melià s'hi va decidir i al cap d'un any ja havia enllestit l'equivalent mallorquí, la publicació del qual hagué de demorar-se quatre anys a causa de l'acció de la censura. *Els mallorquins* aparegué amb pròleg de Joan Fuster i obtingué un ressò immediat, fins al punt d'ésser l'obra més venuda el Dia del Llibre de 1967, objecte, aviat, d'una segona edició.

Melià, que sempre va ésser una persona de tarannà conservador, «centrista», i possibilista, aspirava a incorporar la nova burgesia illenca sorgida de l'immediat *boom* del turisme i de la construcció a la tasca de bastir un país amb cara i ulls. Tanmateix, no se'n va sortir, perquè ni el nou grup ni les generacions immediates no han tengut mai cap intenció de marcar distàncies amb un estat que, malgrat l'espoliació fiscal a què els sotmetia —com a la resta de mallorquins—, els proporcionava una aparent seguretat. Era allò de «ja ens va bé així». Després hi havia la qüestió

lingüística, cultural i identitària, però aquí sí que l'actitud d'aquesta gent ha oscil·lat entre la indiferència i l'hostilitat envers tot allò que té la més petita connotació catalana, és a dir, envers la pròpia realitat. Joan Fuster, aquí, sí que ja des del primer moment havia vist que al País Valencià no hi havia res a fer amb aquella burgesia, la valenciana, que des del començament havia desertat de qualsevol mena de consciència nacional. És una de les diferències entre les ambicions dels dos autors a l'hora d'adreçar-se als destinataris de la pròpia obra, fruit de dues realitats, en aquest cas, diferenciades.

La relació de Fuster amb l'arxipèlag balear, sempre present en la seva anàlisi de país (el País amb majúscula), iniciada anys abans de publicar l'emblemàtic llibre, continuà a través d'altres vies. Només un any després de l'aparició de l'obra de Melià va tenir lloc una trobada clandestina —tant, que encara ara és poc coneguda— al petit poble mallorquí de s'Arracó per tal de debatre l'articulació dels Països Catalans, a tots nivells, després de la dictadura. La delegació valenciana, integrada bàsicament per joves, l'encapçalava Fuster, mentre que la principatina tenia com a referent Miquel Coll i Alentorn. De Mallorca hi participà una concisa representació de la intel·lectualitat vinculada al catalanisme: Josep Maria Llompart, Gregori Mir, Climent Garau, Francesc Moll, Pere Jofre, Mn. Pere Llabrés, Antonina Canyelles i d'altres. També l'escriptor de Sueca va participar-hi en debats, com un, a hores d'ara mig oblidat, sobre el paper que calia atribuir al període islàmic en el moment de configurar la identitat mallorquina. I en alguna visita més o menys puntual a l'illa, per bé que la influència del valencià, no gaire procliu als viatges, es troba més en l'àmbit intel·lectual i epistolar —i «ideològic», és clar— que en el contacte directe amb les Balears. ■